

BEVEZETÉS A NYELVTUDOMÁNYBA

2022/2023. őszi félév
levelezős kurzus, tömbösített

Schirm Anita

schirmanita@gmail.com

fogadóóra: hétfő 16–17, oktatói szoba

<http://www.schirmanita.hu>

<https://www.youtube.com/c/Nyelveszetmindenkinek>

A kurzus fő célkitűzése:

Megismertetni a hallgatókat a nyelvészet alapfogalmaival és a nyelvtudomány főbb területeivel.

Számonkérés: online, Zoom-on keresztüli szóbeli vizsga.

A vizsgán az előadáson elhangzottakat, valamint a Nyelvészet mindenkinek YouTube csatorna (<https://www.youtube.com/c/Nyelveszetmindenkinek>) előadáson feladott témáit kérem számon. Lesznek fogalommeghatározások, rövid elméleti kifejtések és gyakorlati feladatok (mondatelemzés, implikatívák felismerése) is.

Főbb témakörök és fogalmak:

Nyelv és nyelvtudomány, A mesterséges nyelvek, az állati kommunikáció és az emberi nyelv összehasonlítása, Nyelv és gondolkodás viszonya: nyelvi relativizmus vs. univerzalizmus, A nyelvi szintek, A nyelvészet ágazatai, Preskriptív / deskriptív nyelvészet

Szintaxis: A mondat fogalma, A mondatok szerkezete, a kétértelműségek típusai, A garden path mondatok, A generatív grammatika modellje, Mozgatások és szabályok, A topik és a predikátum belső szerkezete, A mondatok aktuális tagolása, A mondatok modalitása

Pragmatika: A beszédaktuselmélet (Austin), Lokúció, illokúció, perlokúció, Az indirekt beszédaktusok, Grice együttműködési alapelve és maximái, Az implikatívák típusai, Leech udvariassági elmélete, Goffmann arculat fogalma

Stilisztika: Szóképek és alakzatok: Hangalakzatok, A kognitív metafora- és metonímiaelmélet, A szinesztézia

Ajánlott irodalom:

Az egyes anyagrészek mélyebb megértéséhez a következő szakirodalmakat ajánlom:

- A nyelv és nyelvtudomány témájához:

Kálmán László – Trón Viktor (szerk.) 2005: Bevezetés a nyelvtudományba, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 9–22.

- A nyelvi jelenségekhez:

Kenesei István (szerk.) 2011: A nyelv és a nyelvek, Akadémiai Kiadó, Budapest, 15–84.

- A szintaxis részhez:

É. Kiss Katalin 1998: Mondattan, In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter (szerk.): Új

magyar nyelvtan, Osiris, Budapest, 17–50.

- A társalgási maximákhoz:

H. Paul Grice: A társalgás logikája, In: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.): Nyelv, kommunikáció, cselekvés, Osiris, Budapest, 1997, 213–227.

letölthető: <http://philosophy.elte.hu/zvolenszky/grice.htm>

- A beszédaktuselmélethez:

Austin, John L. 1990: Tetten ért szavak, A Harvard Egyetemen 1955-ben tartott William James előadások, Akadémiai Kiadó, Budapest

- Az udvariasság témájához:

Szili Katalin 2007: Az udvariasság pragmatikája, Magyar Nyelvőr131, 1–17.

letölthető: <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1311/131101.pdf>

- Nemesi Attila László 2004: Udvariasság és racionalitás a nyelvhasználatban, In: Ivaskó Livia (szerk.): A kommunikáció útjai, Gondolat Kiadó, MTA – ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest, 157–179.